

Laxdæla Saga

- 0.0.1 Stytttri útgáfa
- 1 1. Unnur djúpúgða
- 2 2. Höskulur Dala-Kollsson kaupir ambátt
- 3 3. Melkorka
- 4 4. Ólafur pái
- 5 5. Írlandsför
- 6 Heimildir

0.0.1 Stytttri útgáfa

1 1. Unnur djúpúgða

Ketill flatnefur var höfðingi í Noregi en þegar Haraldur konungur hárfagri tók yfir völd ákvað Ketill að flyja land með fjölskyldu sinni. Hann vildi nefnilega ekki verða undirmaður Haralds.

Synir Ketils, Björn og Helgi, vildu flytja til Íslands. Þeir sögðu Katli (pabba sínum) að þar væri nóg af landi sem ekki þyrfti að kaupa. Enn fremur, að nóg væri um fisk á Íslandi. Hins vegar leist Katli illa á þessa tillögu þeirra og kvaðst¹ aldrei vilja koma þangað. Hann væri orðinn gamall.

Synir Ketils sigldu til Íslands. Björn settist að á Snæfellsnesi og kallaði bæ sinn Bjarnarhöfn en Helgi á Kjalarnesi og bjó á Esjubergi.

Ketill fluttist til Skotlands og tók dóttur sína með sér. Dóttir Ketils hét Unnur og var kölluð Unnur **djúpúgða**².

Allt sama gerist þetta á **víkingaöld**³. Þegar Ketill var drepinn ákvað Unnur að sigla til Íslands. Um það var talað að aldrei áður hefi kona náð að flýja frá sambærilegum aðstæðum með jafnmikið fé⁴ og margt fólk með sér og Unnur gerði þarna. Því er auðséð að Unnur hafi verið mikið afbragð annarra kvenna⁵.

Fyrsta veturinn sinn á Íslandi dvaldi Unnur hjá Byrni bróður sínum, en Helgi hafði ekki viljað bjóða nema helmingnum af fólkinu sem Unnur var með sér að vera hjá sér.

Vorið eftir fór Unnur vestur í Dali og nam þar land. Unnur byggði sér bæ í Hvammi en gaf ferðafélögum sínum land víða um Dali. Einn af ferðafélögum Unnar hét Kollur. Unnur átti son sem hét Þorsteinn og Þorsteinn átti dóttur sem hét Þorgerður. Þorgerður giftist Kolli og gaf Unnur þeim allan Laxárdal. Kollur var síðan kallaður Dala-Kollur.

Yngsi sonur Þosteins hét Ólafur **feilan**⁶. Hann bjó hjá Unni í Hvammi. Þegar Unnur var orðin gömul og lasburða af elli sagði hún við Ólaf að nú væri kominn tími fyrir hann að eignast konu⁷. Síðan var fundin kona handa Ólafi og haldin brúðkaupsveisla.

Allir skemmtu sér vel í veislunni og í henni tilkynnti Unnur að Ólafur skyldi nú fá að eiga bæ sinn á Hvammi með öllu sem því fylgdi. Gestirnir höfðu orð á því að Unnur væri enn virðuleg.

Unnur hafði það fyrir venju að fara ekki á fætur fyrr en um miðjan dag. Daginn eftir veisluna svaf hún þó svo lengi að Ólafur ákvað að kíkja á hana en þá var hún dain.

Ólafur feilan tók við búi í Hvammi og bjó þar til elli.

2 2. Höskulur Dala-Kollsson kaupir ambátt

Dala-Kollur og Þorgerður Þorsteinsdóttir áttu son sem hét Höskuldur. Hann átti konu sem hét Jórunn og tók Höskuldur við búi í Laxárdal eftir föður sinn. Bær þeirra hét Höskuldsstaðir. Jórunn og Höskuldur eignuðust fjögur börn saman.

Einu sinni sigldi Höskuldur til Noregs til þess að kaupa timbur í nýjan bæ. Þegar Höskuldur var í Noregi var mikið um að vera og fólk frá fleiri löndum í Evrópu saman komið á fundi. Þangað kíkti Höskuldur og rak auga í stærðarinnar tjald. Inni í tjaldinu hitti hall mann sem kvaðst heita Gilli og vera kallaður Gilli hinn **gerski**⁸.

Höskuldur kannaðist við Gilla og vissi að hann væri ríkur kaupmaður⁹. Höskuldur segir við Gilla að hann ætli sér að kaupa **ambátt**¹⁰. Gilli gekk með Höskuldi að fortjaldi sem hékk þvert yfir tjaldið og svipti því frá. Fyrir innan sátu tólf konur í röð.

Höskuldur og Gilli í tjaldinu

Gilli segir Höskuldi að sjá hvort hann vilji kaupa einhverra þeirra tólf og fangar illa klædd kona auga hans. Höskuldi þykir hún fríð og spyr Gilla hvað hún kosti. Gilli svarar að hún kosti þrjár merkur slifurs en það þykir Höskuldi heldur dýrt og sé líkara þriggja ambátta

verði. Gilli býður honum þá að velja einhverja aðra fyrir eina mörk en Höskuldur biður Gilla fyrstu um að koma með vog svo hann geti vigtað magn sitt af silfri áður en hann tekur ákvörðun.

Þá segir Gilli Höskuldi að galli sé á konunni, hún sé **ómála**¹¹. Gilli segist hafa endurtekið reynt að tala við hana en aldrei fengið svar. Fyrir vikið segist Gilli viss um að konan kunni ekki að tala.

Gilli kemur þar næst með vogina og kemur í ljós að Höskuldur er með þrjár merkur af silfri.

Silfrið vigtað

Höskuldur kaupir því mállausu konuna og fer með henni heim í tjald sitt. Sagt er að þau hafi sofið saman um nóttina. Morguninn eftir lét Höskuldur konuna fá ný og góð kvenföt og var um talað að þau færu henni vel. Síðan fór Höskuldur með konunni að skipi sínu, hlóð það af timbri og sigldi til Íslands.

3 3. Melkorka

Þegar Höskuldur kom heim með ambáttina tók Jórunn, kona hans, vel á móti honum en spurði hvaða kona væri með honum. Höskuldur svaraði henni að hann vissi ekki nafn hennar.

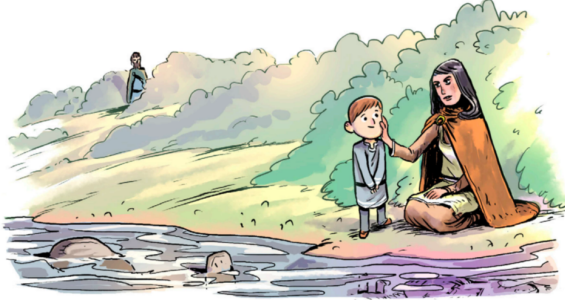
Þá sagðist Jórunn hafa frétt að þau hefðu sofið saman og taldi ólíklegt að Höskuldur hefði ekki spurt hana nafni. Þá sagði Höskuldur Jórunni allan sannleikan og sagðist vilja að konan byggi hjá þeim á Höskuldsstöðum.

Jórunn sagðist ekki ætla deila við **frillu**¹² Höskulds, sérstaklega þar sem hún er bæði **dauf**¹³ og mállaus.

Um veturinn eignaðist ambáttin sveinbarn¹⁴, stórt og fallett. Höskuldur var spurður hvað ætti að skýra drenginn og sagði Höskuldur að hann skyldi heita Ólafur. Ólafur feilan, móðurbróðir Höskulds í Hvammi, hafði látist stuttu áður og skýrði Höskuldur son sinn því í höfuðið á honum.

Ambáttin fékk það hlutverk að gæta sveinsins og var Ólafur Höskuldsson bráðþroska. Tveggja vetra gamall var hann altalandi og hljóp um eins og fjögurra vetra börn.

Einn morguninn var Höskuldur á gangi í kringum bæinn þegar hann heyrði mannamál. Höskuldur gekk á hljóðið og sá Ólaf son sinn og ambáttina við lítinn læk. Þá heyrði Höskuldur að ambáttin var **ekki mállaus** því hún talaði margt við sveininn.

Ambáttin og Ólafur við lækinn og Höskuldur að fylgjast með

Höskuldur gengur til þeirra og spyr konuna að nafni, segir að hún geti ekki lengur haldið því leyndu hver hún sé.

Konan svarar og segist heita Melkorka. Höskuldur biður hana þá að segja hverra manna hún sé og svarar Melkorka að Mýrkjartan, konungur á Írlandi, sé faðir hennar. Hún segist hafa verið hertekin fimmtán vetra gömul.

Höskuldur sagði Jórinni, konu sinni, fréttirnar og ekki varð hún betri við Melkorku eftir þetta. Eitt kvöldið var Jórunn að háttu og togaði Melkorku af henni sokkana og lagði þá á gólfíð. Jórunn tók þá sokkana og sló Melkorku í höfuðið með þeim. Við það reiddist Melkorka og kýldi Jórinni í andlitið þannig blæddi úr nefi hennar. Höskuldur skildi þær í sundur en lét Melkorku fara burt með Ólaf í bústað uppi í Laxárdal. Þar byggði hún bæ og kallaði Melkorkustaði.

4 4. Ólafur pái

Þegar Ólafur var sjö vetra gamall fór hann í fóstur til auðugs bónda sem var kallaður Þórður **goddí**¹⁵ og bjó á Goddastöðum.

Þegar Ólafur óx upp varð hann mikill skartmaður í klæðaburði og var kallaður Ólafur **pái**¹⁶. Hann var þó líka stundum hjá móður sinni á Melkorkustöðum og kenndi hún honum írsku.

Þegar Ólafur var sautján vetra stakk Melkorka upp á að hann færi að vitja frænda sinna á Írlandi. Ólafur sagðist hafa talað um þetta við föður sinn en Höskuldi hafði verið illa við að láta hann hafa fé fyrir ferðina.

Melkorka sagði að henni líkaði illa við að Ólafur væri kallaður ambáttarsonur og greip til þeirra ráða að giftast manni sem var kallaður Þorbjörn **skjúpur**¹⁷. Melkorka vildi að brúðkaupið færi fram og að Þorbjörn myndi kosta ferð Ólafs til Írlands strax um sumarið og á meðan Höskuldur væri á Alþingi þannig hann myndi ekkert vita fyrr en eftir á.

Um sumarið er Höskuldur að gera sig tilbúinn til að fara til Alþingis og bað Ólaf að koma með. Ólafur sagðist ekki mega við því, hann þyrfti að láta hlaða gerði handa lömbum við Laxá. Höskuldi líkaði vel að Ólafur vildi huga að búinnu og hélt til Alþingis.

Þar næst var brúðkaup Melkorku og Þorbjarnar skjúps haldið og Ólafur undirbjó Írlandsferðina. Áður en Ólafur fór lét Melkorka hann hafa gullhring og sagði að faðir hennar hefði gefði henni hann að **tannfé**¹⁸ og vænti þess að hann þekkti hann ef hann sæi hann.

Hringurinn sem Melkorka hafði fengið í tannfé og gaf Ólafi

Ólafur fékk til aukreitis við hringinn, hníf og belti sem hann átti að sýna fósturu Melkorku. Þá ætti engin vafi að vera á því hverra manna Ólafur væri. Eftir þetta hélt Ólafur á stað.

5 5. Írlandsför

Þegar þetta gerist var **Haraldur gráfeldur** konungur í Noregi. Ólafur og Örn fóru fyrst til hans og voru einn vetur áður en þeir héldu til Írlands.

Örn hafði áhyggjur af því að skip þeirra yrði hertekið af Írum er þeir kæmu í land en Ólafur sagði honum að hafa ekki áhyggjur af því. Þegar þeir komu að höfninni spurðu tveir menn þá á Írsku hverjir þeir séu og svaraði Ólafur þeim á Írsku. Írarnir sögðu þeim að ganga af skipinu og skilja allt fé sitt þar eftir, enginn mundi gera þeim mein þangað til konungur dæmdi í máli þeirra.

Ólafur féllst ekki á að gefa upp bátinn og æptu Írar heróp og óðu út í sjóinn að skipinu. Vatnið var ekki dýpra en svo að það náði þeim upp undir hendurnar. Ólafur bað skipverja sína að taka upp vopn og fylkja liði á skipinu. Stóðu þeir svo þétt að skipið var allt skarað skjöldum og spjótsoddur út með hverjum skyldi.

Ólafur gekk fram í stafninn, klæddur í brynju og með gullroðinn hjálm á höfði. Hann var gyrtur sverði, hafði krókaspjót í annarri hendinni og rauðan skjöld með máluðu ljóni á í hinni. Við þetta koma skipverjar auga á mikið riddaralið ríða í átt til sín. Ólafur tekur því fagnandi og segir það bæta söðuna þar sem Mýrkjartan konungur sé með í för.

Mýrkjartan og Ólafur tala saman og segir Ólafur konungi hverra manna hann sé og að dóttir hans, Melkorka, sé móðir hans. Fygldarlið Mýrkjartans hafa orð á því að hann tali allra mann best írsku og sé augljóslega stórættaður maður. Eftir þessa yfirlýsingu Ólafs segir Mýrkjartan að Ólafur og skipverjar hans fái grið en kveðst þurfa ræða meira við Ólaf til að segja til um **frændsemi**¹⁹ þeirra.

Þar næst gengur Ólafur af skipinu og sýnir konungi gullhringinn sem Melkorka hafði látið hann fá. Mýrkjartan tók við hringnum og roðnaði í andliti. Hann þekkti hringinn strax og sagði líka að Ólafur væri svo líkur móður sinni að vel mætti þekkja hann af henni. Mýrkjartan bauð Ólafi að koma með sér til hirðar²⁰ sinnar með alla sína menn og riðu þeir til Dyflinnar þar sem konungur hafði aðsetur.

Það þóttu mikil tíðindi í Dyflinni að kominn væri dóttursonur konungs, sonur Melkorku sem hafði verið hertekin fimmtán vetra gömul. En mest þótti fóstur Melkorku um þetta sem var orðin gömul og lasin en gekk þó staflaust á fund Ólafs.

Ólafur faðmaði hana og lét hana hafa hnífinn og beltið og þekkti hún gripina. Hún var hress allan þann vetur.

Konungur sat sjaldan auðum höndum á veturna, því hann þurfti sífellt að verja land sitt fyrir víkingum. Ólafur var jafnan í för með honum með menn sína og þótti sú hersveit heldur herská²¹.

Síðari hluta vetrar kallaði konungur saman þing og hélt þar ræðu. Hann sagðist hafa ákveðið að bjóða Ólafi konungdóm eftir sinn dag, því hann væri betur fallinn til þess að vera konungur en synir sínir. Ólafur þakkaði boðið en sagðist ekki vilja hætta á hvernig synir hans þyldu að hann væri tekinn fram yfir þá. Betra væri að fá skjóta sæmd en langa svívirðingu. Enn fremur sagði hann að Melkorku myndi líka illa við ef hann kæmi ekki aftur heim. Konungur bað Ólaf að ráða²² og var þinginu slitið.

Þegar skip Ólafs var ferðbúið²³ fylgdi konungur honum til skips og gaf honum gullrekið spjót og sverð og mikið fé. Ólafur bað um að fá að flytja fóstur Melkorku með sér til Íslands en konungi þótti það óþarfi og varð hún eftir.

Þegar Ólafur kom heim til Íslands tóku allir vel á móti honum. Melkorka spurði hann um ferðina, um föður sinn og hvort fóstur hennar væri á lífi. Ólafur sagði svo vera og spurði Melkorka þá hvers vegna hann hafi ekki tekið hana með sér til Íslands. Ólafur svaraði og sagði að það hefði ekki verið löngun Íranna að hann flytti fósturna með sér.

Það á fannst að Melkorku var það mjög á móti skapi.

6 Heimildir

Óþekktur höfundur, Gunnar Karlsson og Ragnar Ingi Aðalsteinsson. (2017). *Laxdæla saga*. Menntamálastofnun. <https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/LAXDAELAsaga/> (<https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/LAXDAELAsaga/>).

---

1. sagðist↵
2. djúpúgða merkir *hin vitra*↵
3. víkingaöld er tímabil í sögu Norður-Evrópu frá 793-1066↵
4. fjármuni/peninga/verðmæti↵
5. sérstök/einstök↵
6. **feilan** merkir ylfingur, úlfshvolpur↵
7. giftast konu væri mögulega betra orðalag.
Þetta er valið í samræmi við bókina Óþekktur höfundur o.fl. (2017)↵
8. **gerski** merkir að hann er frá því svæði í Rússlandi sem kallað var Garðaríki↵
9. Maður sem hefur það að atvinnu að selja vörur.↵
10. **ambátt** merkir kvenkyns þræll↵
11. **ómála** merkir mállaus↵
12. **frilla** merkir hjákona, ástkona kvænts manns↵
13. **daufur** merkir heyrnarlaus - þetta er óheppilegt orðalag og er sjaldan notað nú á dögum↵
14. merkir barn sem er drengur/strákur↵
15. alls óljóst hvað **godd** merkir en hefur þó verið skýrt sem *litli goðinn*↵
16. **pái** er annað nafn fyrir páfugl sem er með mjög skrautlegt stél. Ólafur fær þetta viðurnefni vegna þess hve skrautlega hann er klæddur↵
17. **skrjúpur** merkir holóttur↵
18. **tannfé** er gjöf sem barn fær í tilefni þess að missa fyrstu tönnina↵
19. **frændsemi** merkir skyldleiki↵
20. hirð er fólk sem þjónar konungi↵
21. herská hersveit er hersveit sem er fús til að stunda ófrið↵
22. þ.e., bað hann um að ákveða það↵

23. ferðbúið merkir að það sé tilbúið til ferðar↵